

ทุนทางสังคมของชุมชน ศึกษากรณี หมู่บ้านแอกโก-แสนคำลือ อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน  
SOCIAL CAPITAL IN BAAN AIRKO-SANKUMLUR PANGMAPHA DISTRICT, MAEHONGSON PROVINCE

มนตรีพิชัย กิจยิ่ง โสภณ 5437957 CECT/M

ศศ.ม. (จิตตปัญญาศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: สมสิทธิ์ อัสครนินิ, Ph.D., จิรัฐกาล พงศ์กชเชียร, Ph.D.,

#### บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ทุนทางสังคมของชุมชนหมู่บ้านแอกโก-แสนคำลือ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทุนทางสังคมของชุมชนว่ามีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3 ด้าน ได้แก่ 1.ทุนมนุษย์ 2.ทุนที่เป็นสถาบัน 3.ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เป็นกรอบในการศึกษา งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) วิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนาความ (Descriptive research) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) เก็บข้อมูลในสภาพธรรมชาติ (Natural setting) โดยผู้วิจัยนำพาตัวเองลงไปอยู่ในชุมชนและศึกษาจากประสบการณ์ตรง ลงสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่าทุนทางสังคมในบ้านแอกโก-แสนคำลือ สามารถแบ่งได้เป็น 3 เรื่อง คือ คน ครัว ข้าว ทุนมนุษย์ หรือ “คน” แต่ละวัยมีลักษณะเฉพาะโดดเด่น สามารถเห็นคุณลักษณะตั้งแต่เด็กที่รักอิสระ พึ่งพาตนเองได้และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัวได้ ตลอดจนผู้ใหญ่ที่มีวิถีชีวิตพึ่งพาตนเอง ทำมาหากินโดยการทำไร่ปลูกข้าวไว้กินเอง ตลอดจนผู้สูงอายุที่เป็นหลักให้กับครอบครัวและชุมชน เป็นแบบอย่างของการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ทุนสถาบันหรือ “คริว” พบว่ามีสถาบันต่างๆ ในหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่หน่วยเล็กๆ คือ ครอบครัว ชัยบมาสู่ความเป็นเครือญาติ ความเป็นกลุ่มเป็นชุมชน และระบบต่างๆ ในหมู่บ้านที่ขับเคลื่อนวิถีชีวิตของผู้คน เช่น การเกษตร การค้า สาธารณูปโภค ตลอดจนเรื่องการรักษาพยาบาล และการศึกษา ซึ่งสื่อให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆ เกิดขึ้น ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมหรือ “ข้าว” จะพบความสำคัญของข้าวซึ่งเป็นวิถีชีวิตแห่งการพึ่งพาตนเองของชาวลานูแห่งบ้านแอกโก-แสนคำลือ ตลอดจนมีงานประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญที่จัดในหมู่บ้าน ซึ่งงานประเพณีที่สำคัญๆ หลายงานเกี่ยวพันอยู่กับเรื่องข้าว รวมถึงพิธีกรรมอื่นๆ ที่ชาวบ้านยังคงถือปฏิบัติ เช่น วันสีล พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีกรรมในงานศพ ซึ่งล้วนแต่สื่อถึงความหมาย คุณค่าตามแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยังคงดำรงอยู่

บทวิเคราะห์ พบว่าชุมชนมีทุนทางสังคมได้แก่ ความเข้มแข็งในตัวบุคคล ลักษณะของเด็กที่เป็นอิสระ คนรุ่นใหม่ยังคงมีความยึดโยงกับชุมชน พ่อแม่แม่เฒ่าที่มีวิถีชีวิตพึ่งพาตนเอง สถานะของผู้หญิงลานูที่มีบทบาทสำคัญในครอบครัวและในการตัดสินใจ ความเข้มแข็งในครอบครัวได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กเข้มแข็งอดทนและช่วยเหลือตนเองได้ มารดาเลี้ยงดูและให้บุตรค้ำนมแม่ ความเข้มแข็งของระบบเครือญาติ ที่ทำให้เกิดการรวมตัวเป็นพลังในการช่วยเหลือ เกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกัน กระแสการพัฒนาที่ทำให้คนในชุมชนได้รับโอกาสต่างๆ การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และได้ใช้ธรรมชาติเหล่านั้นเพื่อการยังชีพ ตลอดจนมีความเข้มแข็งในวัฒนธรรม เช่น การพึ่งพาตนเองได้ด้วยการปลูกข้าวไว้กินเอง การมีเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเป็นของตนเอง การรักษาประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมทางความเชื่อของชาวลานูไว้ได้จนถึงปัจจุบันและยังคงได้รับการยึดถือปฏิบัติ

ในส่วนของคุณค่าของทุนทางสังคมได้แก่ จุดเปลี่ยนของคนเข้าสู่ระบบการศึกษา เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เรียนไม่จบ สถาบันครอบครัวเริ่มมีความอ่อนแอ กระแสของการพัฒนาส่งผลต่อวิถีชีวิต

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม/คน/คริว/ข้าว

**SOCIAL CAPITAL IN BAAN AIRKO–SANKUMLUR PANGMAPHA DISTRICT,  
MAEHONGSON PROVINCE**

MONTHIP KITYINGSOPON 5437957 CECT/M

M.A. (CONTEMPLATIVE EDUCATION)

THEMATIC PAPER ADVISORY COMMITTEE: SOMSIT ASDORNNITHEE,  
Ph.D., JIRATTAKRAN PONGPAKATIEN, Ph.D.,**ABSTRACT**

The research “Social Capital in Baan Airko – Sankumlur Pangmapha district, Maehongson Province” aimed to study the village’s social capitals as referred to the concept initiated by The Office of the National Economic and Social Development Board , where 3 dimensions are used in the study, i.e. Human Capital, Institutional Capital, and Cultural Capital. The research was a Qualitative one, using descriptive ethnographic method and in the natural setting. The researcher lived temporarily in the location to gather information with direct experience through the community’s daily life.

The research, Social Capital in Baan Airko – Sankumlur was divided into 3 aspects, following the concepts mentioned earlier, as Human, Family, and Rice. For Human Capital or “People”, there’s difference among generations. The young people tended to desire freedom, self-dependency, and were able to support the family. The mature people were also self-dependent, in the way of doing the rice planting for food. Meanwhile the elderly people, primarily for their own family and community, remained as a role model of a simple lifestyle. Institutional capital or "Family" were found in the village’s various institutional components. From small units of the family to extended ones with many relatives. The community and the village system had influence over the people’s lifestyle, relating to how they dealt with agriculture, trade, infrastructure, as well as healthcare and education, which reflected the strength of community and the changes that gradually occurred. Cultural capital or “Rice”, is important for the self-dependent lifestyle of Lahu, in Baan Airko – Sankumlur . The traditional and important rituals were still regularly held in the village, many festival were related to rice importantly as well as to other rituals such as exorcism, funeral rites, indicating that indigenous wisdom and traditions still existed.

**KEY WORDS: SOCIAL CAPITAL/HUMAN/FAMILY/RICE**

166 pages